

О.П. КОСЕНКО, доцент, канд.екон.наук, НТУ «ХП»

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Питання управління інтелектуальними розробками, особливо останнім часом, під час переходу української економіки до періоду стабілізації макроекономічних показників, грати вирішальну роль у вирішенні проблем управління інноваціями на народногосподарському рівні. Проблемні акценти зміщуються до вирішення питань зростання економіки в цілому, і, зокрема до визначення шляхів, якими слід йти.

Сфера науково-технічної діяльності в нашій країні - одна з найбільш складних з точки зору нормативно-законодавчого забезпечення. На жаль, до цих пір з боку держави не зроблені кроки, необхідні для перетворення науково-технічної діяльності на повноцінну галузь народного господарства. До цих пір не розроблені чіткі механізми по залученню і використанню результатів науково-технічної діяльності, тобто об'єктів інтелектуальної власності (ОІВ) в господарський оборот. Адже саме держава зобов'язана звернути особливу увагу на науково-технічну діяльність і створити нормативно-правове поле, сприяюче комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок.

Дослідження існуючого положення в даній сфері діяльності дозволило авторів виділити основні проблеми в області комерціалізації інтелектуальної власності, які гальмують процеси формування і реалізації науково-технічного продукту полягають в наступному:

- а) нормативно-законодавча база формування процесів розробки, трансферу і використання результатів інтелектуальної праці;
- б) науково-методичні основи вартісної оцінки ОІВ;
- в) організаційний механізм комерціалізації ОІВ на промислових підприємствах і в наукових організаціях;
- г) проблема кадрового забезпечення ефективної реалізації процесів комерціалізації.

Перераховані проблеми не зменшують значущість і інших, зв'язаних, наприклад, з фінансуванням, створенням необхідної інфраструктури, ринковою затребуваністю науково-технічних і ін. Проте парадокс ситуації, що склалася, з якою стикається немало фірм, полягає в тому, що навіть при подоланні фінансової проблеми і наявної ринкової потреби на ОІВ їх комерціалізація не просувається. Підприємства в основному йдуть по уторованому шляху: інвестиції - виробництво продукції на основі розробленої технології, тобто сама інтелектуальна власність як комерційний продукт як би випадає з цього ланцюжка. А ОІВ як інтелектуального продукту від будь-якого іншого полягає в тому, що ОІВ - це перш за все інтелектуальний

результат, тобто результат неупредметненої праці. Тому головну особливість наукового продукту представляє така його характеристика, як право власності.

Дослідження в області макроекономіки дозволяють знаходити відповіді на поставлені питання, бо саме макроекономіка займається обґрунтуванням методів і механізмів організації державного регулювання інноваційної політики, яка включає не лише законодавчу основу і нормативно-правову базу, але також і механізми управління, методи і інструменти, за допомогою яких здійснюється державна інноваційна політика.

У науковому співтоваристві говорити і рухатися в цьому напрямі з середини 90-х, але значних «проривних» результатів на рівні країни і загальному фоні економіки поки не отримано. Є значні результати на рівні окремих регіонів причому не тих, де розвинена сировинна економіка, а тих, де, по-перше, розвинений науково-освітній комплекс, по-друге, є політична воля керівництва регіону, на розвиток інноваційної діяльності. Необхідні чіткі орієнтири - чому використання інноваційних розробок, побудова інноваційної інфраструктури, створення інноваційного «духу» принесе значно велику корисність, чим продовження наросування доходів за рахунок експлуатації природних ресурсів. Необхідні відповіді на питання: якими шляхами можна досягти інноваційного буму? Як мінімізувати витрати, отримуючи при цьому максимальні вигоди? Апріорі саме від наукового співтовариства очікується те, що привнесло найбільш вкладу у вирішення цих конкретних проблем, з одного боку, і у вирішення проблеми організації державного регулювання інноваційної політики в цілому - з іншою. Тобто необхідний двосторонній зустрічний розвиток інноваційного простору: з боку держави - забезпечення правил гри: розробка інноваційної політики і механізмів її реалізації, організація інститутів, що підтримують інноваційну активність; з боку суб'єктів економічної діяльності - зацікавленість в розвитку інноваційної активності, а також використанні механізмів і інструментів її реалізують.

На наш погляд, дуже перспективним напрямом підвищення ефективності і результативності процесів комерціалізації інтелектуальних розробок на промислових підприємствах є використання технологічного аудиту. Розробка механізму управління інноваціями на основі технологічного аудиту є надзвичайно актуальною темою для наукового дослідження, відображає реалії сучасного, узгоджується з цілями економічного розвитку України і завданнями, що стоять перед підприємствами і організаціями, що мають досягнення в інтелектуальній сфері.

За останні два десятиліття в лексикон фахівців, що займаються підтримкою інноваційної діяльності, увійшов термін «технологічний аудит». Були розроблені методики його проведення, застосовні як на рівні регіону, так і на рівні підприємства. Були навіть зроблені спроби автоматизації технологічного аудиту. Розроблена система може використовуватися для визначення ступеня/можливості комерціалізації науково-технічних досягнень, зокрема, об'єктів інтелектуальної

власності. На наш погляд, слід розрізняти терміни «технічний аудит» і «технологічного аудиту». Під «технічним аудитом» насамперед розуміється оцінка технічного рівня розробки (технології, продукту) підприємства. Під «технологічним аудитом» ми розуміємо аналіз технологій, досвіду, виробів і знань, які є в організації, регіоні і які потенційно можуть бути комерціалізовані. Такий технологічний аудит в наявних наукових публікаціях називається «класичним». Проведення «класичного» технологічного аудиту дозволяє знаходити і комерціалізувати ті можливості, які вже є, що відповідає завданням розвитку економіки України, поставленим на найвищому рівні. Таким чином, технологічний аудит як механізм знаходження потенційних можливостей в даний час є надзвичайно актуальною технологією в світлі вирішення завдань, що стоять перед українською економікою.